

Utvärdering grundutbildning i Etnologi Uppsala universitet

1 november 2022

Anne-Sofie Nyström, Uppsala universitet

AnnCristin Winroth, Umeå universitet

Blanka Henriksson, Åbo Akademi

Mahin Rahavi, studentrepresentant Uppsala universitet

Inledning

Vår utvärdering avser Etnologi på grundläggande nivå vid Institutionen för kulturanthropologi och etnologi, Uppsala universitet. Syftet har varit att granska och bedöma olika kvaliteter i utbildningen samt bidra till arbetsmiljöns utvecklingsarbete. Utbildningen omfattar för närvarande A–C-kurser vid Uppsala universitet (campus) och vid Campus Gotland (distans), samt tre fristående kurser (7,5-15 hp). Etnologi på A–C-nivå läses som fristående kurser (om 30 hp vardera) eller som en del av Kandidatprogrammet i kultur, samhälle och etnografi, men det finns även möjlighet att läsa enskilda delkurser (7,5 hp).

Denna rapport har författats av Anne-Sofie Nyström (lektor i barn- och ungdomsvetenskap, Uppsala universitet), AnnCristin Winroth (ämneskoordinator och lektor i etnologi, Umeå universitet), Blanka Henriksson (lektor i kulturanalys med inriktning mot etnologi och folkloristik, Åbo Akademi) samt Mahin Rahavi (studentrepresentant, Uppsala universitet). I enlighet med Uppsala universitets modell för utbildningsutvärderingar (UFV 2015/475) har bedömargruppen eftersträvat en kollegial granskningsprocess med syfte att identifiera styrkor och svagheter liksom möjliga åtgärder och utvecklingsområden. Granskningen utgår från institutionens självvärdering som författats av studierektor och behandlats i kollegiala organ samt ett platsbesök (10–11 oktober 2022) då intervjuer genomfördes med ledning, studenter, lärare och administrativ personal. Inför platsbesöket tillhandahölls även en omfattande bifogad resurs i form av kursutvärderingar, kursutvecklingsarbete, minnesanteckningar, undervisningsmaterial som vi kunnat ta del av.

I vår rapport beskrivs utbildningens innehåll, utformning, organisation och förutsättningar liksom bedömargruppens granskning och förslag på åtgärder både på kort och lång sikt. Rapporten är indelad i fyra delar: 1) Utbildningens innehåll och struktur; 2) Studievillkor, studentinflytande och utbildningens samhällsrelevans; 3) Utbildarnas kompetens, arbetsvillkor och kvalitetsarbete; 4) Sammanfattande bedömning och rekommendationer. Innan fortsatt läsning vill vi redan här uttrycka att vår bedömargrupp sammantaget har kommit fram till att:

- ***Utbildningen inom grundutbildningen i etnologi vid Uppsala universitet uppfyller de nationella målen för högre utbildning.***

1. Utbildningens innehåll och struktur

Mål 1. Att utbildningarna når målen i högskolelagen och högskoleförordningen

Mål 3. Att undervisningen sätter studenters lärande i centrum

Mål 4. Att målen examineras på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt och att progression säkerställs

Utbildningens fokus

Fokus inom grundutbildningen i etnologi vid Uppsala universitet ligger framförallt på en introduktion, förankring och problematisering av etnologisk teori och praktik utifrån kulturbegreppet, genom en utgångspunkt i kulturanalys och metodologiska aspekter samt etnografiska metoder. Studenterna ska erhålla grundläggande och fördjupade kunskaper om etnologiska/folkloristiska perspektiv och fält, metoder för materialinsamling, och analys samt kunna genomföra egna uppgifter och studier med både muntliga och skriftliga presentationer.

Distans och campusundervisning

För tillfället genomförs grundutbildningen i etnologi både på distans via campus Gotland och som närundervisning på campus Uppsala. Studenterna som är antagna till A-kursen har rätt att fritt välja delkurser från respektive campus. Delkurserna har lite olika inriktning men är ömsesidigt utbytbara så att helheten ändå blir densamma. Trots att möjligheten finns att växla mellan campuskurser och distansdito verkar studenterna inte i någon större mån utnyttja denna.

Det tycks finnas en skillnad i de pedagogiska arbetssätten på campus och distans, där campusundervisningen präglas av en mer klassisk didaktisk modell med traditionella föreläsningar, medan distansundervisningen arbetar mer med så kallat "flipped classroom" där studenterna först tar till sig teori/material för att sedan träffas och diskutera.

Fördelarna med distansundervisningen, utöver en viss flexibilitet när det gäller vem som har möjlighet att delta, verkar framförallt vara att det finns större utrymme för återkoppling eftersom den har bakats in i undervisningen (se självvärderingen). Timanslaget används i högre grad till att ge studenterna feedback på deras uppgifter, jämfört med campusundervisningen som är mer arbetsdryg när det gäller föreläsningar och studiebesök, enligt det underlag vi fått ta del av.

En fråga vi ställt oss är om ett starkare samarbete kring upplägget av kurser kunde bidra till att erfarenheter från de båda undervisningsformerna kunde utveckla och stärka utbildningen som helhet.

Upplägg och progression

Progressionen i utbildningen blir tydlig både genom genomgång av kursbeskrivningar och i studentintervjuerna. Början av utbildningen är föreläsningstung och studenterna får mycket förklarat för sig av de undervisande lärarna, medan det självständiga arbetet ökar successivt under både B- och C-nivå. Detta arbetssätt hjälper till att skola in studenterna i det akademiska sättet att arbeta, vilket är extra viktigt eftersom många studenter inte har akademisk bakgrund.

Innehållsmässig progression erhålls genom att A-kursen tar upp olika för disciplinen viktiga områden på ett konkret och överskådligt vis. På B-nivå förtydligas dessa områden och ett mer teoretiskt perspektiv införs, för att på C-nivå slutligen fördjupa det teoretiska och också anlägga ett vetenskapsteoretiskt perspektiv som operationaliseras i de teorier som används i analyser av empiri.

Spridningen när det gäller lärarnas forskningsinriktningar är god och den ämnesmässiga kompetensen är hög, vilket också studenterna uttryckte sitt nöje över. Flera av lärarna upplevs vara goda föreläsare. Det som ibland brister, och som man som utomstående uppfattar dels som ett tecken på tidsbrist, är korrelationen mellan olika lärares delar i kurserna (framförallt på A-nivå enligt kursvärderingarna). I studentvärderingarna förekommer på flera kurser att studenterna har svårt för att se den röda tråden, eller kursen har känts rörig med många olika perspektiv kopplade till olika föreläsningar. I något fall kunde detta förklaras med att en ny lärare måste blixtinkallas och de ansvariga hann inte diskutera igenom upplägget sinsemellan. *Men här krävs kanske en större lyhördhet mellan lärarna på kursen också. Hur delarna passar in i helheten är dels den kursansvariges ansvar, men också någonting som de enskilda föreläsarna kan uppmärksamma och förtydliga för studenterna.*

Examination och återkoppling

Dokumentet "Rutiner och riktlinjer för kursansvariga", innehållande bland annat instruktioner för examination, bedömningskriterier samt omtentamen/komplettering, skapar ett gott underlag för att säkerställa att examineringen av olika kurser blir likvärdig även om lärarna varierar.

Målen examineras på varierande vis där hemtentamen är den dominerande examinationsformen. Studenterna uttrycker sig mycket positivt om detta examinationssätt eftersom de upplever det som tydligt, strukturerat med genomgående bra och konstruktiva tentafrågor. Men framförallt uppskattar de möjligheten att både bredda sig och fördjupa sig genom att välja vilka frågor de besvarar. I något fall uttrycks en viss frustration över att hemtentamensfrågorna inte kan besvaras helt ut från den givna kurslitteraturen, men det tycks vara ett undantag (se kursvärdering). Den återkoppling som görs på inlämnade hemtentor framställs också som viktig och välbehövlig. Detta är en typ av feedback som faktiskt fungerar utvecklande för studentens lärande.

Återkoppling är något som enligt självvärderingen och studentvärderingarna efterlyses i högre grad, men bland annat uteblir på grund av tidsbrist. Detta ska enligt planerna (se självvärderingen) lösas genom utökad kamratrespons, vilket kan vara givande. Men därtill kan det löna sig att i lärarkollegiet samt gemensamt med studenter i utbildningsrådet och på kurserna diskutera vilka kvaliteter som har särskild ämnesrelevans liksom i vilka former återkoppling ges och vad som kan betraktas som återkoppling. Till att börja med behövs en kartläggning av vad studenterna efterlyser när de önskar mer "respons". Studenterna behöver också uppmärksammas på hur de kommer att få respons, att respons kan ges både muntligt och skriftligt, samt att återkoppling som ges till andra studenter, på till exempel ett seminarium, också är återkoppling som berör studenter generellt. Studenter förstår inte alltid att mycket av det som kontinuerligt diskuteras på seminarier är återkoppling som hjälper dem framåt i studierna.

I den mån kamratrespons används behövs också tydliga instruktioner, och praktiska övningar, som visar studenterna vilken typ av respons som bidrar till ökat lärande. Genom att förtydliga var kritiken ska riktas tydliggörs också vad som kännetecknar ett etnologiskt handgrepp, vilket hjälper studenterna vidare i det egna uppsatsskrivandet. Ett gott klimat i studentgrupperna bidrar också till möjligheten att använda kamratrespons på ett fruktbart vis. Det vill till att studenterna både vågar ge kritik men samtidigt håller god ton och har utveckling som mål snarare än någonting annat. Detta kan bli svårare om studenterna upplever en obalans i hur de olika inriktningarna (etnologi och antropologi) värderas och därmed också studenterna inom respektive inriktning.

Seminarieformatet som tillämpas får varierande respons från studenterna, vilket framgår både i enskilda kursvärderingar och i intervjumaterialet. Framförallt verkar det handla om att studenter på de lägre nivåerna inte alltid förstår formen och den pedagogiska poängen. För att skola in studenterna i seminariet som form krävs en mer tydlig presentation och diskussion med studenterna om seminariet som pedagogisk princip och de lärandemöjligheter olika seminarier kan innebära, både innehållsspecifika och generiska. *En möjlig lösning är att obligatorielägga läsningen av seminarieinstruktionerna och diskutera dessa, samt att inskola studenterna i seminarieteknik, ventileringsetikett och hur man ger respons på ett respektfullt och konstruktivt sätt.*

De förseminarier som har funnits ibland har varit uppskattade eftersom de hjälper studenterna att i grupp diskutera sinsemellan så att det egentliga seminariet flyter bättre med utvecklande diskussioner. En tydligare ledarroll av seminarieledaren kan också bidra till ett tydligare format, där seminarieledaren driver på diskussionen och inte släpper förbi slappa och oengagerade inlägg. Seminariegrupperna behöver också vara stabila och trots att deltagare kanske hoppar av är det vanskligt att formera om redan skapade grupper, eftersom det skapar osäkerhet och kan påverka gruppdynamiken negativt.

Handledning av uppsatser

I den fördjupade delen av självvärderingen av grundutbildningen i etnologi har institutionen valt att särskilt fokusera på handledning på alla nivåer. Detta har motiverats dels med att handledning är en stor del av undervisningen på C-nivå, men också på B-uppsatskursen, dels med att 20–30% av studenterna inte lyckas slutföra sina C-uppsatser inom utsatt tid (*Självvärdering* 2022).

För att effektivera och tydliggöra handledningsprocessen har etnologiutbildningen dels låtit utvärdera den externt (*Utvärdering av handledningsprocesser*) dels arbetat med att tydliggöra processen genom klara skriftliga direktiv (se ex *Råd vid uppsatsskrivning i etnologi*).

Studenterna uttrycker både i utvärderingar och i intervju att de ibland upplevt att handledningstiden inte räckt till när C-uppsatsen ska skrivas. De talade också (solidariskt) om att de upplevde att lärarna inte har eller har fått tillräcklig tid. Här är det svårt att bedöma vad som handlar om de enskilda handledarnas olika sätt att handleda, studenternas upplevda behov och de allmänna strukturerna. I utvärderingen framkommer att studenternas åsikter om handledningen är ganska olika, men mängden studenter som besvarat frågorna är mycket få (fyra stycken). Men att en student enligt uppgift träffat sin handledare 1-2 gånger totalt verkar utan tvekan vara i minsta laget (se *Kursvärdering C3* 2022).

Studenterna efterlyser tydligare strukturer på själva handledningen och kontinuerlig kontakt med handledaren, gärna redan under den tidigare kursen C2. *Detta är något som borde tas i beaktande när man planerar framtida handledning, både för studenten och för handledaren. En möjlighet är att ta i bruk så kallade handledningskontrakt där det klart och tydligt framgår både handledarens och den handledes skyldigheter och rättigheter. I ett sådant kontrakt kan man också klart skriva ut hur mycket handledning (mätt i tid) en student har rätt till och kan förvänta sig. Man bör också inom kollegiet diskutera hur handledning ska ges rent strukturellt för att underlätta för lärarna att planera sin handledning, och göra handledningen mer jämlik för de olika studenterna.*

Framtiden

Det planerade masterprogrammet med inriktning mot både etnologi och folkloristik väcker vissa frågetecken också för grundutbildningen i etnologi. I vilken mån kommer masterutbildningens fokus på folkloristiken att sätta spår också på den lägre utbildningen för att garantera progressionen? Att den folkloristiska kompetensen finns är otvetydigt men hur den lyfts fram i utbildningens innehåll förblir något oklart.

Studentrekrytering är någonting som behöver diskuteras grundligt, eftersom vikande studentantal skapar en sårbar studiemiljö och i förlängningen sämre utbildningsmiljö. Att etnologiämnet har samhällsrelevans och upplevs som intressant och givande för de studerande framgår av intervjuer och studentvärderingar, men trots detta verkar få studenter gå vidare från grundutbildning till fördjupad nivå.

Av de studenter som intervjuades lyfte några fram egna kontakter till ämnet (såsom föräldrar med studier i etnologi i bagaget) medan andra verkade ha valt ämnet mer av en slump. Överlag lockas studenterna av ämnesbeskrivningar på nätet och i universitets utbildningsdatabas Selma, där till exempel etnografi och möjligheten att undersöka den egna omgivningen fångar intresset. Ett problem är att studievägledarna i gymnasiet har för dåliga kunskaper om universitetsämnena som etnologi och de blivande studenterna tvingas vara aktiva och själva leta reda på relevant information.

Olika rekryteringsvägar blir extra viktiga att fundera över i och med de två nya programmen, det internationella masterprogrammet i etnologi och folkloristik samt grundkursen med fokus på

hållbarhet på campus Gotland (*Kulturell hållbarhet*, 30 hp). Dessa program måste kommuniceras utåt, kontinuerligt på flera plan för att nå tillräckligt många sökande. Samtidigt borde också grundutbildningen i etnologi helst locka flera sökande för att trygga återväxten till avancerad nivå.

Utöver rekryteringen är samarbete med andra institutioner något som kan främja utvecklingen av utbildningen i etnologi vid Uppsala Universitet. Samarbete förekommer redan med kulturanthropologin både i KUSE-programmet och i enskilda kurser, men för att stärka det etnologiska kunde mer samarbete med andra lärosäten inom Sverige initieras också på grundutbildningsnivå. Det etnologiska undervisningsfältet är trots allt ganska litet i Sverige, med ett fåtal institutioner i landet, men av detta syns ingenting i självvärderingen. Även nordiska kontakter kunde med fördel användas, speciellt för att stärka det folkloristiska om fokusering ska göras på denna inriktning i framtiden. Både Norge och Finland har tydlig folkloristisk undervisning och forskning på flera universitet.

2. Studievillkor, studentinflytande och utbildningens samhällsrelevans

Mål 6. *Att internationalisering och internationella perspektiv liksom hållbarhetsperspektiv främjas*

Mål 7. *Att jämställdhetsperspektiv integreras i utbildningen*

Mål 8. *Att utbildningen svarar mot individers och samhällets behov av bildning och professionell kunskap och förbereder studenterna för ett framtida arbetsliv*

Mål 9. *Att studenterna/doktoranderna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen*

Mål 10. *Att en för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö föreligger*

Studentinflytande

Det finns flertalet strukturer i etnologimiljön för att möjliggöra studenters inflytande på utbildningen. Det flexibla systemet ger studenter stort inflytande över sin utbildning, såtillvida att enskilda kan välja mellan (del)kurser på A-C-nivå utifrån preferens av tematik och undervisningsform (campus/distans). Detta är något som beskrivs fungera väl av både studenter och personal.

Därutöver finns *Utbildningsrådet*, ett organ på institutionsnivå som syftar till att utveckla kvalitet och arbetsmiljö i utbildningarna med vägledning av studenters erfarenheter och önskemål. Rådet leds av studierektor för grundutbildningen och består av studenter från olika etnologi, antropologi och afrikanistik på samtliga nivåer (från A-nivå till avancerad nivå). Vid dessa möten diskuteras kurslitteratur och lägesrapporter om sådant fungerar bra och mindre bra inhämtas från på de olika kurserna, vilket sedan återkopplas till personal och studenter genom ett informativt protokoll.

Avslutningsvis, och i linje med riktlinjer för högskoleutbildning, är skriftliga anonyma kursvärderingar obligatoriska att genomföra efter varje kurs (Se Rutiner och riktlinjer för kursledare) och kursrapport publiceras på studentplattformen. Anpassningen till den nya studentplattformen och strategier för att öka svarsfrekvensen beskrivs av personal som utvecklingsområden. I studentintervjun uppmärksammades en tidigare uppskattad rutin, där dessa kommuniceras vid första momentet på den följande kursen.

Sammantaget framstår utbildningsmiljöns organisatoriska strukturer, kultur och storlek främja ett reellt studentinflytande och att förtroendet mellan studenter och utbildare lägger en god grund för detta. I samband med pensionsavgångar och andra förändringar finns därför all anledning att värna detta.

Studie- och arbetsmiljö

Studentintervjuerna och kursutvärderingar ger huvudsakligen en positiv bild av arbetsmiljön där framförallt den ”goda stämningen” mellan lärare och studenter framhålls. Miljön beskrivs som inkluderande på så vis att studenter bemöts som resurser och redan från A-nivån välkomnas i den etnologiska gemenskapen. Detta understöds av intervjuer med personal, där studenterna beskrivs bidra till etnologin som ämne och till deras arbetsmiljö. Andra viktiga aspekter är en fungerande studentplattform och ämnets karaktär.

Studenter lyfter fram tre huvudsakliga problem i arbetsmiljön: a) dysfunktionellt mejlhanteringsprogram, b) sammanslagning av kurser och förändringar av undervisningsform c) relationen mellan etnologi- och antropologiämnet. Det förstnämnda problemet av teknisk art har uppkommit med byte av studentplattform; problemet ligger bortom institutionens ansvar men leder till förvirring och stress genom att enbart viss e-post från kursledare och lärare når studenter. *Det är av vikt att ansvariga uppmärksammas på problemet och att det hos personalen finns strategier för att underlätta för studenterna och stärka kommunikationen tills detta är åtgärdat.*

Den studiesociala arbetsmiljön beskrivs även påverkas negativt av sammanslagning av grupper och att campuskurser övergår till distansutbildning. Studenterna uppfattar detta som en konsekvens av pålagda ekonomiska åtgärder, men önskar att större hänsyn tas vid förändringar så att de studiemiljöer och seminariekulturer som byggts upp värnas. Slutligen beskriver studenterna att de befinner sig i en minoritetssituation inom KUSE-programmet, där etnologin som ämne och de som etnologistudenter regelbundet exkluderas av kursledare och lärare från antropologin.

Bedömargruppen vill här uppmärksamma att de två sistnämnda problemen i viss mån kan förstås hänga samman såtillvida att en ojämlik situation – i avseende på andel studenter och ekonomiska resurser – ofta får betydelse för akademiska ämnens och miljöers status. I studentintervjuerna uttrycks även oro för personalen inom etnologiämnet, både vad gäller ekonomiska villkor och bristande kollegialitet mellan ämnen. Det finns därför (som även beskrivs nedan) anledning att ta på allvar att ansträngda arbetsvillkor hos den undervisande personalen kan ”spilla över” på studenter, vilket understryker vikten av att värna undervisande lärares arbetsmiljö.

Jämställdhet, lika villkor och hållbarhet

Utbildningsanordnare ansvarar för att motverka diskriminering och främja lika villkor och hållbarhet. Kurserna i etnologi är kvantitativt jämställda på A-nivå i avseende på studenter emedan andelen män minskar betydligt på B- och C-nivå (se självvärdering). Av intervjuer med ledning och lärare framgår att rekryteringen är bred i avseende på studenternas ålder och sociala bakgrund, emedan andelen studenter med utländsk bakgrund är mer begränsad. *Strategier för ökad studentrekrytering kan med fördel ta det senare i beaktan mot bakgrund av att Uppsala upplevs som en mångkulturell stad och att närheten till antropologiämnet borde visa vägen för att främja mångfald bland studenter och ett intresse för internationella perspektiv.*

I självvärderingen, dokument och i intervjuer beskrivs institutionens strukturer och strategier för att säkerställa att ett av universitets förelagda jämställdhets- och likavillkorsperspektivet beaktas i undervisningen. Utöver en tidigare genomlysning av kurslitteraturen i utbildningen som helhet, granskas denna regelbundet i institutionella organ utifrån ett jämställdhetsperspektiv för att tillgodose en jämn fördelning av män och kvinnor som författare samt i avseende på innehåll. I det institutionsgemensamma ”Rutiner och riktlinjer för kursledarens ansvar” framgår likaså att

jämställdhet och lika villkor ska beaktas (och även motiveras) vid revideringar av kurslitteratur. Viktigt att notera är även att det finns material framtagna för att introducera studenter till seminariemomentet och om att skriva texter med akribi, vilket kan vara särskilt viktigt för studenter med icke-akademisk bakgrund. Sammantaget framgår att organisationen och undervisningen utgår från ett jämställdhets- och likavillkorsperspektiv och att dessa, även när detta inte framgår av kursmålen, är integrerade i kursernas innehåll och kurslitteratur. *Att principer om lika villkor och jämställdhetsintegrering och tillgänglig undervisning vägleder utbildarnas arbete är även något som kan anses gynna studenter i gemen.*

Rutiner för hanteringen av studenter med behov av särskilt stöd beskrivs fungera väl och har setts över nyligen. Kommunikation och intyg hanteras av kursadministratör, i samarbete med studierektor och kursledare. Allmänna riktlinjer och praktiska råd gällande tillgänglig undervisning för studenter med funktionsnedsättning hittas i "Rutiner och riktlinjer för kursledarens ansvar" och distansundervisningen har utvecklats för att tillhandahålla anteckningar för studenter med behov av detta.

Hållbarhet är, i likhet med frågor som berör frågor om social rättvisa, i viss bemärkelse integrerat genom utbildningen som helhet mot bakgrund av fokus på kulturarv och undervisning som behandlar social rättvisa. Hållbarhetsperspektivet (avseende kulturell, social och ekologisk hållbarhet) bearbetas dock djupgående främst i den Campus Gotlands-förlagda kandidatinriktningen (A-C-kurserna) samt i två nya fristående kurser (*Kulturell hållbarhet* och *Environmental Ethnography*), där denna dimension ingår i kursplan och examineras. *Detta område framstår som viktigt att slå vakt om och utveckla vidare, allra helst mot bakgrund av dess angelägenhet i samtiden.*

Bildning, internationalisering och arbetsliv

Etnologiutbildningen förbereder studenterna i olika avseenden på deltagande i samhället och arbetsliv. Kursernas bildningsbidrag är otvetydigt, något som stöds av kursutvärderingar och intervjuer; studenterna orienteras i inhemsk historisk och samtida folklöre och kultur, och examinationernas utformning lyfts fram av studenter för att de understödjer utvecklande av komplex ämnesförståelse.

Etnologins styrka i vetenskapssamhället generellt är den praktiska tillämpningen, medan den teoretiska precisionen genom sin eklektiska praktik inte är lika framträdande, även om en tydlig etnologisk/folkloristisk tillämpning av teorier finns. Ämnet är av stor samhällsrelevans bland annat genom sitt fokus på hur grupper och kategorier i samhället skapar sociala former och kulturella uttryck.

I självvärderingen noteras att internationalisering inom grundutbildningen är begränsad. Kurserna har innehållsligt fokus på kulturer i Sverige samt svensk etnologi och folkloristik och den obligatoriska kurslitteraturen består i huvudsak av böcker på svenska och engelskspråkiga vetenskapliga artiklar vilka uppdateras regelbundet.

Även den engelskspråkiga kursen (*Swedish Society and everyday life*, 15 hp) är orienterad mot inhemskt kulturliv. Däremot har den nya kursen *Environmental Ethnography* (7,5 hp), som riktar sig både till nationella och internationella studenter, ett globalt fokus. Under intervjuerna framgår det att internationella resor har anordnats för fältarbete i närområdet miljön, men att miljön inte erbjuder internationella seminarier eller utbytesprogram om än att (se självvärdering) flertalet studenter inom FUSE-programmet väljer att göra praktik i andra länder.

Etnologiutbildningen leder till arbeten inom kultursektorn, och normkritiskt arbete inom organisationer och myndigheter, men har förutom museer och till viss del arkiv, ingen helt självklar bransch. Branschanknytning beskrivs som mindre utvecklad inom de fristående kurserna än på KUSE-programmet som innefattar praktik. Grundutbildningen innehåller dock flertalet examinationsmoment (A- och B-nivå) där samverkan med arkiv och museer ger studenter möjlighet att applicera och praktisera akademiska kunskaper och färdigheter i det omgivande samhället. I uppsatsarbetet på C-nivå kan studenter välja att genomföra det i samverkan med kommun och det finns även exempel där lärare som forskar erbjuder studenter att delta i fältarbeten.

3. Utbildarnas kompetens, arbetsvillkor och kvalitetsarbete

Mål 2. Att undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet

Mål 5. Att verksamma i utbildningen har aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens samt att lärarkapaciteten/handledar-kapaciteten är tillräcklig

Mål 11. Att kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs

Undervisningens vetenskapliga grund och beprövad erfarenhet

Sammantaget upplevs utbildarnas kompetens och erfarenhet som mycket god och undervisningen bedrivs med en hög kvalitet och ett kontinuerligt utvecklingsarbete inom både campus- och distansutbudet. Två professorer, två docenter och flera lektorer undervisar inom sina tjänster, vilket gör att studenter tidigt får möta lärare med olika kompetens, erfarenhet och position inom akademien. Studenter som läst flera kurser och fortsatt upp på avancerad nivå talar om att lärarna upplevs engagerade och kunniga, att etnologiämnet framstår som ett viktigt ämne inom humaniora med sitt fokus på metodfärdigheter och kulturanalys.

Lärarna visar ett stort engagemang för ämnet som sådant och för att bibehålla etnologins plats och roll i vetenskapssamhället. Undervisningen på campus utgår från föreläsningar, seminarier och examination (som beskrevs i tidigare avsnitt). Lärarlaget arbetar för att utveckla olika former av samverkan och med att variera examinationsformer. Distanskurserna tillskrevs av lärarna även en vidare betydelse med ett folkbildande syfte och som en plattform som har potential att nå ut till fler studentgrupper, även sådana med särskilda behov. Dessa erfarenheter av distanspedagogik bör värnas (om än förändras) även vid en avveckling av Campus Gotland. Här har lärarlaget ett fortsatt arbete med att vikta och delvis förändra utbudet under denna process. *Här frågar sig bedömargruppen om det behövs parallella kandidatkurser som hittills, eller om det blir ett omtag i och med den planerade avvecklingen. En annan utmaning är att studentgrupper med särskilda behov bör matchas i relation till lärares timmar och undervisningens upplägg. Här kan kanske lärare avlastas av timanställda adjunkter, eller amanuenser i vissa delar av studentkontakt och lärande genom återkoppling.*

En annan sida av myntet med ett välarbetat team är att det leder till en utmaning för lärarlagets fortsatta verksamhet genom det generationsbyte som väntar med inskolning av ny personal i en komplex och många gånger utmanande akademisk verksamhet. *Här vill bedömargruppen uppmuntra till en planering av miljöns kommande och framtida utformning med särskild tonvikt på studierektorns roll och funktion, vilken kräver en längre tid för inskolning av befintlig eller ny anställd.*

Utbildarnas utbildning, arbetsvillkor och arbetsmiljö

Utbildarna har generellt god utbildning och högskolepedagogisk kompetens. Lärare undervisar mellan 10% och 60%, endast tre personer har i nuläget över 45 % inom undervisning (se självvärdering). I undervisande personals villkor ingår alltmer kursadministration vilket utmanar fördelning av timmar och tidigare undervisningsupplägg med många föreläsningar på A- och B-kurserna. Lärarna kan behöva fundera på hur timmarna kan (om)fördelas och användas för att matcha både kraven på innehåll och kursadministration i relation till färre timmar per kurs. Det kan underlätta för lektorer som inte arbetar heltid, är delvis sjukskrivna, eller inte är lika integrerade i miljön generellt. En annan sak som framstår central är att se över timmar och former för handledning av uppsatser (både B- och kandidat). Endast 4 timmar för handledning av B-uppsats är lite i jämförelse med andra motsvarande utbildningar nationellt. Vi uppmuntrar i övrigt det arbete som görs för att hitta arbetsformer och samarbeten centralt på universitet för att handleda studenter med större behov av språklig granskning. *Vi vill uppmuntra till en fortsatt diskussion när det gäller arbetsvillkor, både för lektorer och för administrativ personal på kort och längre sikt, samt om utmaningar inför framtiden. Vad behövs för att arbetsgruppen ska fungera idealt för att matcha nuvarande och kommande verksamhet?*

Studievägledarens arbete och kompetens upplevdes viktigt och värdefullt men med en genomgående hög arbetsbelastning med fler perioder under året med en extra hög nivå. Dock verkar inte tjänstens omfattning kunna svara upp mot behovet att jobba med kommunikation och studentrekrytering, vilket är en central uppgift för att bevara och kanske utveckla antalet sökande till kurser. *Här kan en översyn av fördelning av tjänstens uppgifter göras för att möjliggöra att studieadministration, vägledning och kommunikation kan genomföras på kortare och längre sikt. Kan det finnas andra personer med studieadministrativa funktioner som hen kan samarbeta med? Bedömargruppen upplever att studieadministrativa situationen upplevs skör om den vilar på en person med ett så pass omfattande kursutbud inom två ämnesområden. Det bör också bli ännu tydligare vart studenter främst ska vända sig i behov av studievägledning. Kan till exempel en central studievägledare hänvisas till för en del frågor?*

En annan arbetsmiljöfråga som redan tidigare nämnts och adresserades av studenter handlar om relationen mellan ämnet etnologi och antropologi. Studenter upplevde genomgående en struktur i form av en tydlig hierarki med en "lokal kultur" där etnologiämnet, och därmed lärare och studenter inom denna lärandemiljö, upplevdes ha lägre status generellt. Detta kunde uttryckas på olika sätt som inte skapade en inkluderande och generös lärandemiljö. Den upplevda hierarkin sades vara särskilt besvärande inom en miljö som bedriver just kulturanalys och normkritik. *Bedömargruppen har för lite information om hur lärare upplever arbetsmiljön ur just nämnda perspektiv och uppmuntrar till en (fortsatt) diskussion och framförallt hitta sätt att motverka en situation som kan påverka både (nya) lärares och studenter lärandemiljö.*

Kvalitetsarbetet på kort och lång sikt

Vi uppfattar (utifrån intervjuer, kursplaner, dokument och självvärderingen) att utbildarnas kompetenser har utvecklat en bredd av kursinriktningar och variationer av undervisningsformer, samverkan och examinationer. Lärarlaget verkar ha ett kontinuerligt kvalitetsarbete parallellt med egen undervisning och kursadministration. Det är dock lite oklart om detta arbete sker inom ramen för lektorernas timmar och procent eller bemannas särskilt. *Vad förväntas av en lektor som arbetar 10, 20 eller 60 % när det gäller ansvar och deltagande i kvalitetsarbetet? Finns det nya former att utveckla för kvalitetsarbetet? Och om det inte redan görs, kan visst arbete fördelas mellan lärare som får olika uppdrag under en period?*

Det kvalitetsarbete som särskilt uppmärksammats av utbildarna och som bedömargruppen kortfattat uppmuntrar nedan avslutningsvis, handlar om, som tidigare avsnitt redogjort för, att tydligare adressera och utveckla former för återkoppling – feedback på uppgifter, övningar, seminarier, om att reflektera över variation i undervisningsformer, om genomförandet av kursutvärderingar och till sist om lärplattformen Studium ur både ett kursadministrativt och didaktiskt perspektiv:

Variation i undervisningsformer

Här vill vi uppmuntra det arbete som påbörjats med en variation av undervisningsformer på både campus och distans av att återanvända förinspelade föreläsningar, inspelningar vid introduktioner på distanskurser och att utveckla kombinationer av föreläsningar/seminarier som nämnts som en särskild kvalitet på B- och C-kurser. *Det finns också mycket att vinna på att diskutera vilka seminarieformer som används/ska användas på olika kurstillfällen, samt hur dessa former ska tydliggöras för studenterna. Hur kan variationen av seminarieformer tydligare benämnas, beskrivas och motiveras varför de ser olika ut för olika tillfällen?*

Utvärderingar har blivit eftersatta – är hybridformer en lösning?

Den låga svarsfrekvensen på kursutvärderingar gynnar inte kvalitetsarbetet. Hur kan olika former av utvärderingar genomföras för att öka svarsfrekvens utan att det blir för mycket arbete med att sammanställa dessa? Till exempel att återgå till tidigare former, att utvärdera vid nästa modulintroduktion. Hur viktigt är det att berätta om vilka förändringar som gjorts jämfört med tidigare år? Är det lätt för studenter att ta del av tidigare utvärderingar? Kan studenter engageras för att diskutera frågan? Och kan lärarlaget utveckla nya rutiner som både svarar emot fakultetens generella krav och lärarlagets eget behov av utvärdering för sitt utvecklingsarbete?

Den nya lärplattformen Studium

Plattformen är en variant av Canvas som många universitet nu används. Den beskrevs som funktionell av studenter och av lärare och administrerades/lades upp innan kursstart av studieadministratören. Bland andra positiva kommentarer handlar det om att tidigare kursmaterial smidigt kan återanvändas. Vid en mindre granskning av en kurssajt fann vi att det fanns väldigt *mycket information* på den första kurssidan. Utifrån egna erfarenheter vet vi att det vara bra att studera just *lärplattformar ur ett kommunikativt och didaktiskt perspektiv. Kan det finnas intresse av diskussioner om visuell design i relation till digital pedagogik för att öka sajternas tillgänglighet (till exempel för studenter med kognitiva svårigheter)? Hur kan information och kursinnehåll paketeras för att gynna både tillgänglighet, lärande, kunskapsinnehåll, behov av att utbyta information och en tydlig kommunikationsform, vilket nämndes i tidigare avsnitt.*

4. Sammanfattande bedömning och rekommendationer

Gruppen finner att grundutbildningen i Etnologi vid Uppsala universitet lever upp till de krav som anges i högskolelag (1992:1434) och högskoleförordning (1993:100). Nedan sammanfattas bedömargruppens utvärdering av utbildningens styrkor och svagheter, samt rekommendationer gällande utvecklingsarbete på kort och lång sikt.

De styrkor som framkommer vid granskningen är att Etnologi på grundnivå är en liten ämnesmiljö med en stabil kandidatutbildning och en mångfald av utbildningsvägar i både former och innehåll. Utbildningsmiljön tycks därutöver fungera mycket väl i avseende på relationerna mellan lärare och studenter, och står på en gedigen grund i avseendet vetenskaplig grund, studenters lärandemiljö och

rättigheter. Att institutionsgemensamma dokument inbegriper riktlinjer och råd avseende jämställdhet och tillgänglighet borgar för i detta fall även en styrka och något att värna.

De utmaningar som främst framkommer vid granskningen är en begränsad studentrekrytering till kurser på grundutbildningen i kombination med pensionsavgångar kan innebära ett hot mot studenters arbetsmiljö och utbildningens kvalitet.

Rekommendationer i punkter

- Bör verka för ett funktionellt mejlhanteringssystem genom att uppmärksamma universitetsledningen på problemet
- Återkoppling och kamratrespons bör diskuteras inom lärarkollegiet och med studenterna för att dels klargöra vad det är och dels hur det ska göras
- Relationen etnologi/kulturanthropologi i relation till lokal kultur, struktur och normer bör reflekteras över
- Se över strategier för studentrekrytering och för att värna övergångar till högre nivåer inom grundutbildning (och avancerad nivå).
- Rekrytering av anställda - pensionsavgångar bör planeras
- Seminarier - förtydliga, skola in studenter från början
- Stärka lärarnas samarbete kring kurser för att ta vara på goda erfarenheter både från distans- och campusbaserade kurser
- Handledningsprocesser bör diskuteras inom lärarkollegiet och tydliggöras både för studenter och handledare för att ge en jämlik handledning åt alla

Referenser

Kursvärdering C3 2022. *Kursvärdering sammanställning C3 vårterminen 2022.*

Rutiner och riktlinjer för kursansvariga

Råd vid uppsatsskrivning i etnologi

Självvärdering 2022. *Grundutbildning etnologi – självvärdering.* Uppsala universitet.

UFV 2015/475

Utvärdering av handledningsprocesser